

УДК 366.143.2

ЕФЕКТИВНІСТЬ БЮДЖЕТНИХ ВИДАТКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ

Гатаулліна Е.І.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Підвищення ефективності видатків бюджетів у системі державних фінансів необхідно розглядати як вагомий частину реформування бюджетного процесу, що вимагає розробки відповідних заходів по оптимізації видаткової частини. Питання забезпечення ефективності використання коштів бюджету на всіх стадіях бюджетного процесу все більш вагомого значення набувають в контексті необхідності реалізації встановлених завдань соціально-економічного розвитку, бюджетної політики, програмних документів по підтримці відповідних сфер економіки в існуючих умовах обмеженості фінансових ресурсів і постійно зростаючих потреб щодо видатків економіки та суспільства.

Ключові слова: державні фінанси, видатки, держава, бюджетна політика, податкове навантаження, бюджетна програма.

Постановка проблеми. Держава збільшуючи видатки стимулює внутрішній попит, здійснює інвестиції в виробництво та людський капітал, розвиває інфраструктуру. Натомість, надмірне зростання видаткової частини бюджету спричинює ріст показника податкового навантаження, що впливає на сповільнення темпів економічного зростання, зниження фіскальної результативності податкової системи. Важливими завданнями держави є забезпечення соціальної стабільності, підтримка малозахищених верств населення, стимулювання рівня зайнятості населення, забезпечення належного рівня матеріального забезпечення працівників бюджетної сфери. Водночас, при реалізації бюджетної політики слід дотримуватись принципу бюджетної рівноваги з одночасним сприянням збалансованому розвитку галузей суспільного виробництва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед вагомих досліджень зарубіжних та вітчизняних вчених у сфері формування та функціонування системи державних фінансів можна назвати праці: О. Василика, В. Гейця, А. Гриценка, А. Даниленка, І. Запатріної, Н. Корнієнко, М. Кужелєва, І. Лук'яненко, І. Луніної, І. Лютого, А. Мазаракі, В. Міщенко, С. Науменкової, В. Опаріна, Г. П'ятченко, В. Федосова, І. Чугунова та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Ефективність бюджетних видатків є складною економічною категорією, що потребує діалектичного врахування декількох її аспектів – по-перше: ефективність визначається наданням базових суспільних послуг населенню, сприянням підвищенню якості людського капіталу як інструменту стимулювання соціально-економічного розвитку, зниженням рівня соціальної нерівності. По-друге, ефективність також має враховувати ступінь перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджетну систему, економічні ефекти від інвестицій у основний капітал за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів з урахуванням потенційної результативності інвестування даних фінансових ресурсів у приватному секторі та ефекту витіснення.

Метою статті є дослідження методологічних основ підвищення ефективності видатків бюджету в системі державних фінансів

Виклад основного матеріалу дослідження. В Бюджетному кодексі, одним із принципів на якому базується бюджетна система є принцип ефективності та результативності, який полягає у тому, що учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення цілей, запланованих на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки, шляхом забезпечення якісного надання послуг, гарантованих державою, Автономною Республікою Крим, місцевим самоврядуванням, при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів [1]. Питання забезпечення ефективності використання коштів набувають особливої значущості в процесі формування та реалізації програм соціально-економічного розвитку країни та адміністративно-територіальних одиниць, бюджетної політики, програмних та проектних документів по підтримці певних галузей вітчизняної економіки в умовах обмеженості фінансових ресурсів. Основними завданнями бюджетної політики в частині підвищення ефективності видатків є збільшення рівня результативності інструментів програмно-цільового методу в бюджетному процесі, створення умов для підвищення якості надання суспільних послуг, підвищення дієвості механізму проведення державних закупівель, вдосконалення процедур превентивного та перспективного фінансового контролю, забезпечення широкого залучення громадян до процедур обговорення і прийняття рішень у сфері формування основних показників бюджету територіальної громади.

На сучасному етапі розвитку фінансових відносин, бюджетна політика у сфері посилення бюджетної ефективності та результативності має враховувати необхідність системного реформування бюджетної системи. Зокрема, слід забезпечити збалансований розподіл видатків бюджету у розрізі економічної класифікації, тобто незважаючи на обмежений обсяг фінансових ресурсів, слід визначити оптимальну межу частки видатків розвитку в структурі бюджету, що має сприяти прискоренню відновлення позитивної економічної динаміки. Важливим аспектом підвищення ефективності видатків бюджету є про-

ведення фіскальної децентралізації, що має забезпечити як збалансованість місцевих бюджетів так і самостійність та повноту відповідальності органів місцевого самоврядування за результати своєї роботи. З огляду на зазначене, пріоритетним є забезпечення подальшої децентралізації бюджетних повноважень, перш за все у сфері надання бюджетних послуг, забезпечивши їх необхідним обсягом фінансових ресурсів.

Пріоритетним напрямом підвищення ефективності видатків бюджету є оптимізація видатків на загальнодержавні функції в частині видатків на державне управління, а також оптимізації мережі закладів соціальної інфраструктури виходячи з обґрунтованих положень щодо граничного рівня видатків на надання суспільної послуги одержувачу. Разом з тим, проведення даної оптимізації бюджетних установ не повинна погіршувати якість і доступність відповідних послуг для населення. Важливим є створення необхідних стимулів до підвищення економічної самостійності та відповідальності бюджетних установ, що розпочато у сфері вищої освіти, та має сприяти зростанню їх конкурентоспроможності і переходу на ринкові засади надання послуг. Слід також зазначити, що задля підвищення ефективності видатків необхідно забезпечити взаємоузгодження складу і обсягу суспільних послуг з гарантіями і зобов'язаннями держави, що можливо за допомогою створення єдиного переліку відповідних послуг.

Застосування програмно-цільового методу планування бюджету, в тому числі спрямовано на досягнення відповідно соціально-економічного результату від виділення бюджетних асигнувань на певні заходи, об'єднанні бюджетною програмою. Аналіз ефективності виконання бюджетних програм, результати якого підлягають урахуванню при прийнятті рішення про включення бюджетного запиту до проекту бюджету на наступні бюджетні періоди, проводиться за даними річних звітів про виконання паспортів бюджетних програм, статистичної, фінансової та інших видів звітності, інформації щодо кількісних показників, які характеризують кінцеві результати, досягнуті за кошти конкретної програми. Аналіз результативності бюджетної програми передбачає порівняння фактичних значень показників виконання програми із запланованими у розрізі показників затрат, продукту, ефективності та якості. Важливим є порівняння значень приведених показників із відповідними значеннями показників за попередні періоди, із подібними програмами в інших міністерствах, встановленими стандартами та нормами.

Слід зазначити, що оцінка ефективності бюджетних програм при складанні проекту бюджету здійснюється шляхом аналізу: відповідності бюджетної програми пріоритетам соціально-економічного розвитку країни та окремих галузей економіки: сфер діяльності, регіону; відповідності бюджетної програми плану діяльності головного розпорядника на плановий та наступні за плановим два бюджетні періоди; відповідності бюджетної програми нормативно-правовим актам, на підставі яких передбачається її виконання; мети, завдань бюджетної програми та напрямів використання бюджетних коштів на предмет реалістичності та доцільності їх виконання у плановому бюджетному періоді, їх спрямованості на

досягнення певного результату; результативних показників бюджетної програми, яких передбачається досягти при виконанні бюджетної програми в плановому бюджетному періоді, щодо їх відповідності меті та завданням бюджетної програми; фактичних результатів виконання бюджетної програми за попередні бюджетні періоди; зобов'язань та стану розрахунків за ними [2].

Квартальний та річний звіти про виконання паспортів бюджетних програм є підставою для визначення фактичних результативних показників, аналізу ефективності виконання кожної бюджетної програми та врегулювання проблемних питань, що виникають у процесі їх виконання, а також використовується для врахування при прийнятті рішень щодо внесення змін до паспортів бюджетних програм.

При аналізі стану виконання бюджетної програми розраховуються показники абсолютного відхилення та наводяться пояснення розбіжностей за кожним показником окремо. Моніторинг та аналіз виконання бюджетних програм здійснюється протягом бюджетного періоду в межах своїх повноважень безпосередньо головними розпорядниками та відповідними контролюючими органами. На основі моніторингу та аналізу виконання бюджетної програми визначаються причини неефективного чи недостатньо ефективного її виконання та пропонуються заходи, необхідні для поліпшення організації виконання, а також оцінюється доцільність реалізації бюджетної програми в наступних бюджетних періодах, у тому числі із залученням оптимального обсягу бюджетних ресурсів, або її припинення. Застосування програмно-цільового методу потребує відповідних механізмів оцінювання результативності виконання бюджетних програм на регулярній основі, які допоможуть приймати рішення про наступні кроки з реалізації програми та визначати пріоритети при плануванні бюджетних видатків.

До основних завдань оцінки ефективності бюджетних програм віднесено – визначення рівня ефективності та результативності бюджетної програми шляхом встановлення взаємозв'язку між досягнутими результатами та використаним обсягом бюджетних коштів; визначення ступеня досягнення запланованої мети, виконання завдань бюджетної програми шляхом аналізу виконання результативних показників; виявлення чинників, що перешкоджають виконанню бюджетних програм та досягненню запланованих результативних показників бюджетної програми; розробка пропозицій щодо підвищення ефективності використання бюджетних коштів; прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Методологічною основою побудови системи оцінки ефективності та результативності бюджетної програми є визначення соціально-економічного ефекту, а також, як вже зазначалося, порівняння фактичних показників виконання програми із запланованими на звітний бюджетний період. Так, здійснення оцінки ефективності програми за напрямом «створення додаткового суспільного ефекту» за наслідками реалізації заходів та завдань бюджетної програми можна здійснювати шляхом порівняння базового стану в певній сфері діяльності бюджетної установи

та запланованого для досягнення за результатами виконання програми згідно з формулою:

$$K = \frac{C_{t+1}}{C_t} \times 100, \quad (1.1)$$

де, K – коефіцієнт створення додаткового суспільного ефекту,

C_t – базовий стан у сфері діяльності,

C_{t+1} – запланований (досягнутий) суспільний ефект.

Оцінку створеного додаткового суспільного ефекту слід здійснювати як на стадії планування та виконання бюджетних програм з урахуванням особливостей відповідного виду видатків у розрізі бюджетної класифікації. Аналіз програми за напрямом «результативності бюджетної програми» пропонується розпочати із визначення загальної результативності бюджетної програми в цілому без розбивки на завдання та не відокремлюючи групи показників необхідно оцінювати за формулою [2]:

$$K_p = \sqrt[n]{\frac{K_{1\text{факт}}}{K_{1\text{план}}} \times \frac{K_{2\text{факт}}}{K_{2\text{план}}} \times \dots \times \frac{K_{(n-1)\text{факт}}}{K_{(n-1)\text{план}}} \times \frac{K_{n\text{факт}}}{K_{n\text{план}}}} \times 100, \quad (1.2)$$

де: K_p – загальний коефіцієнт результативності бюджетної програми;

$K_{1\text{факт}}, K_{2\text{факт}}, \dots, K_{(n-1)\text{факт}}, K_{n\text{факт}}$ – фактичні значення показників, що характеризують виконання бюджетної програми;

$K_{1\text{план}}, K_{2\text{план}}, \dots, K_{(n-1)\text{план}}, K_{n\text{план}}$ – планові значення показників, що характеризують виконання бюджетної програми;

n – кількість показників, що характеризують виконання бюджетної програми.

Враховуючи вищенаведене, доцільним би було здійснити градацію виконаних бюджетних програм на основі значень загального коефіцієнту результативності бюджетної програми. У разі досягнення значення 90-100 для даного коефіцієнту, можна вважати, що дана програма є виконаною із високим ступенем результативності, якщо ж значення приведенного показника, коливаються в межах від 75 до 90 балів, тоді дана програма є такою, що виконана із прийнятним рівнем результативності; для діапазону значень показника від 60 до 75 балів – бюджетна програма виконана із низьким рівнем результативності; у разі коли значення узагальнюючого показника є нижчими за позначку в 60 балів – слід вважати, що програма виконана із незадовільним рівнем ефективності, тобто неефективно. Крім того, якщо за результатами даного аналізу програма виконана на незадовільному або ж низькому рівні, слід визначити фактори та причини, що цьому сприяли. Задля реалізації зазначеного слід визначити усереднені значення по кожній з груп показників ефективності бюджетної програми.

Таким чином, формулу для усередненого значення для категорій показників – затрат, продукту, результативності та якості можна представити наступним чином:

$$\bar{K} = \sqrt[n]{\frac{K_{1\text{факт}}}{K_{1\text{план}}} \times \frac{K_{2\text{факт}}}{K_{2\text{план}}} \times \dots \times \frac{K_{(n-1)\text{факт}}}{K_{(n-1)\text{план}}} \times \frac{K_{n\text{факт}}}{K_{n\text{план}}}} \quad (1.3)$$

де $\bar{K}$ – середнє значення показника ефективності певного завдання бюджетної програми;

n – кількість показників що увійшли до групи показників певного завдання бюджетної програми.

Відповідно до наведеного формульного розрахунку здійснюється визначення середніх значень показників ефективності для кожної групи показників завдання бюджетної програми. Отримані значення вказують, які групи показників відповідного завдання бюджетної програми мали позитивний чи негативний вплив на результат програми в цілому.

Наступним кроком має стати розрахунок коефіцієнта результативності завдання програми за наступною формулою:

$$K_i = \sqrt[m]{\bar{K}_z \times \bar{K}_{\text{прод}} \times \bar{K}_{\text{еф}} \times \bar{K}_{\text{як}}} \quad (1.4)$$

де K_i – коефіцієнт результативності завдання програми;

$\bar{K}_z$ – середній коефіцієнт показників затрат, що визначають обсяг затрат бюджетних коштів на реалізацію завдання бюджетної програми;

$\bar{K}_{\text{прод}}$ – середній коефіцієнт показників продукту, що визначають обсяг виробленої продукції (виконаних робіт, наданих послуг) у результаті виконання завдання бюджетної програми;

$\bar{K}_{\text{еф}}$ – середній коефіцієнт показників ефективності, що відображають кількість створеного продукту на одиницю затрат по виконання завдання бюджетної програми;

$\bar{K}_{\text{як}}$ – середній коефіцієнт показників якості, вироблених товарів (виконаних робіт, наданих послуг) за завданнями бюджетної програми;

m – кількість груп показників по кожному завданню бюджетної програми.

Отримані значення вказують, які завдання бюджетної програми були виконані, а які мали недовиконання.

Загальний коефіцієнт результативності бюджетної програми можна розрахувати, виходячи з коефіцієнтів повного переліку завдань програми за формулою:

$$K_p = \sqrt[n]{K_{p1} \times K_{p2} \times \dots \times K_{p(n-1)} \times K_{p(n)}} \times 100 \quad (1.5)$$

де K_p – загальний коефіцієнт результативності бюджетної програми;

$K_{p1}, K_{p2}, K_{p(n-1)}, K_{p(n)}$ – коефіцієнти результативності по кожному завданню програми;

n – кількість завдань програми.

Оцінка програми за напрямом «ефективності використання бюджетних коштів програми» ґрунтується на основі аналізу співвідношення показників продукту і використаних бюджетних коштів (I_1), показників ефективності і використаних бюджетних коштів (I_2), показників якості і використаних бюджетних коштів (I_3).

Співвідношення показників продукту і використаних бюджетних коштів (I_1) розраховуємо за формулою:

$$I_1 = \frac{\bar{I}_{(\text{прод})}}{\bar{I}_{(з)}} \quad (1.6)$$

де $\bar{I}_{(\text{прод})}$ – індекс виконання показників продукту програми;

$\bar{I}_{(з)}$ – індекс виконання показників затрат програми.

Розрахунок індексу виконання показників продукту бюджетної програми здійснюється за формулою:

$$\bar{I}_{(\text{прод})} = \sqrt[q]{\frac{K_{(\text{прод})1\text{факт}}}{K_{(\text{прод})1\text{план}}} \times \frac{K_{(\text{прод})2\text{факт}}}{K_{(\text{прод})2\text{план}}} \times \dots \times \frac{K_{(\text{прод})(q-1)\text{факт}}}{K_{(\text{прод})(q-1)\text{план}}} \times \frac{K_{(\text{прод})q\text{факт}}}{K_{(\text{прод})q\text{план}}}} \quad (1.7)$$

де $K_{(прод)1факт}, K_{(прод)2факт}, \dots, K_{(прод)(y-1)факт}, K_{(прод)уфакт}$ – фактичні значення всіх показників продукту, що входять до бюджетної програми;

$K_{(прод)1план}, K_{(прод)2план}, \dots, K_{(прод)(y-1)план}, K_{(прод)уплан}$ – планові значення всіх показників продукту, що входять до бюджетної програми;

q – кількість показників продукту бюджетної програми.

Розрахунок індексу виконання показників затрат бюджетної програми здійснюється за формулою:

$$\bar{I}_{(з)} = \sqrt[q]{\frac{K_{(з)1факт}}{K_{(з)1план}} \times \frac{K_{(з)2факт}}{K_{(з)2план}} \times \dots \times \frac{K_{(з)(l-1)факт}}{K_{(з)(l-1)план}} \times \frac{K_{(з)lфакт}}{K_{(з)lплан}}}, \quad (1.8)$$

де $K_{(з)1факт}, K_{(з)2факт}, \dots, K_{(з)(l-1)факт}, K_{(з)lфакт}$ – фактичні значення всіх показників затрат, що входять до бюджетної програми;

$K_{(з)1план}, K_{(з)2план}, \dots, K_{(з)(l-1)план}, K_{(з)lплан}$ – планові значення всіх показників затрат, що входять до бюджетної програми;

l – кількість показників затрат бюджетної програми.

Співставлення показників ефективності і використаних ресурсів (I_2) розраховуємо за формулою:

$$I_2 = \frac{\bar{I}_{(еф)}}{\bar{I}_{(з)}}, \quad (1.9)$$

де $\bar{I}_{(еф)}$ – індекс виконання показників ефективності програми;

$\bar{I}_{(з)}$ – індекс виконання показників затрат програми.

Розрахунок індексу виконання показників ефективності бюджетної програми здійснюється за формулою:

$$\bar{I}_{(еф)} = \sqrt[p]{\frac{K_{(еф)1факт}}{K_{(еф)1план}} \times \frac{K_{(еф)2факт}}{K_{(еф)2план}} \times \dots \times \frac{K_{(еф)(p-1)факт}}{K_{(еф)(p-1)план}} \times \frac{K_{(еф)рфакт}}{K_{(еф)рплан}}}, \quad (1.10)$$

де $K_{(еф)1факт}, K_{(еф)2факт}, \dots, K_{(еф)(l-1)факт}, K_{(еф)lфакт}$ – фактичні значення показників ефективності, що входять до бюджетної програми;

$K_{(еф)1план}, K_{(еф)2план}, \dots, K_{(еф)(l-1)план}, K_{(еф)lплан}$ – планові значення показників ефективності, що входять до бюджетної програми;

p – кількість показників ефективності бюджетної програми.

Співставлення показників якості і використаних ресурсів (I_3) розраховуємо за формулою:

$$I_3 = \frac{\bar{I}_{(як)}}{\bar{I}_{(з)}}, \quad (1.11)$$

де $\bar{I}_{(як)}$ – індекс виконання показників якості програми;

$\bar{I}_{(з)}$ – індекс виконання показників затрат програми.

Розрахунок індексу виконання показників якості бюджетної програми здійснюється за формулою:

$$\bar{I}_{(як)} = \sqrt[y]{\frac{K_{(як)1факт}}{K_{(як)1план}} \times \frac{K_{(як)2факт}}{K_{(як)2план}} \times \dots \times \frac{K_{(як)(y-1)факт}}{K_{(як)(y-1)план}} \times \frac{K_{(як)уфакт}}{K_{(як)уплан}}}, \quad (1.12)$$

де, $K_{(як)1факт}, K_{(як)2факт}, \dots, K_{(як)(y-1)факт}, K_{(як)уфакт}$ – фактичні значення всіх показників якості, що входять до бюджетної програми;

$K_{(як)1план}, K_{(як)2план}, \dots, K_{(як)(y-1)план}, K_{(як)уплан}$ – планові значення всіх показників якості, що входять до бюджетної програми;

y – кількість показників якості бюджетної програми.

В свою чергу, оцінка ефективності використання коштів бюджету здійснюється на основі даних аналізу значення агрегованого показника ефективності виконання бюджетної програми, який розраховується як сума вищенаведених індексів виконання показників затрат, продукту, ефективності та якості.

Вагомим інструментом забезпечення проведення якісної оцінки ефективності витратків бюджету є оцінка ефективності бюджетних витратків на стадії планування, що також передбачає проведення аналізу ефективності планування державних цільових програм та підпрограм, на основі яких розробляються бюджетні програми. Недостатній рівень обґрунтованість управлінських рішень у сфері формування та розподілу витратків бюджету, суттєвим чином знижує ефективність витратків бюджету. Зокрема, рівень розробки державних програм соціального та економічного спрямування, недостатній рівень впровадження проектних принципів фінансування капітальних витратків підтверджують тезу про існування значного резерву для підвищення бюджетної ефективності в процесах планування та здійснення державних закупівель та інвестицій.

Оцінка ефективності видаткової частини бюджету проводиться, як правило, після їх здійснення, в свою чергу, попередня оцінка ефективності витратків майже не застосовується. Тому важливим є розвиток підходів до здійснення оцінки ефективності витратків державного бюджету на стадії їх планування. Слід зазначити, що оцінка ефективності на стадії планування має здійснюватися з урахуванням особливостей відповідного виду витратків у розрізі бюджетної класифікації у частині узгодження цілей бюджетних програм з пріоритетами соціально-економічного розвитку, обґрунтування доцільності використання певних форм державної фінансової підтримки, визначення цільових груп отримувачів суспільних послуг, проведення відповідного аудиту для інвестиційних проектів.

В умовах фінансово-економічної трансформації, доцільним є формування та використання архітектури бюджетних програм, що потребує комплексного взаємоузгодження заходів із державними цільовими програмами. Метою розробки цих програм є сприяння реалізації державної політики щодо забезпечення сприятливих умов для забезпечення соціально-економічного розвитку а також концентрації фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів для вирішення поставлених завдань. Основними складовими механізму формування цільової програми є формулювання її мети та цілей, розробка логічної структури програми, деталізація цілей із закріпленням відповідальних виконавців серед міністерств та відомств, розробка системи оцінки ефективності реалізації програми, розподіл та закріплення сфери відповідальності. Слід зазначити, що початковим етапом комплексної оцінки бюджетної ефективності в сфері витратків є визначення якісного рівня поданих проектів державних цільових програм, що в свою чергу передбачає: перевірку узгодженості цілей та індикаторів виконання програми інституційним за-

садам соціально-економічного розвитку країни та її адміністративно-територіальних одиниць на середньострокову перспективу; встановлення відповідності поставлених завдань цілям та меті цільової програми; визначення доцільності та своєчасності обраних форм фінансового забезпечення планових заходів, а також представлення альтернативного варіативного сценарію реалізації зазначеного; наявність визначеного переліку ризиків, у тому числі фінансово-економічних, які можуть вплинути на невиконання індикативних значень показників результативності, а також системи управління даними ризиками; відображення соціально-економічних ефектів від реалізації програми, та зміну динаміки фінансово-економічних показників, чітке визначення цільових груп суспільства, на які спрямовано реалізацію заходів державної цільової програми.

Доволі дієва система оцінки ефективності програм застосовується у США – Program Assessment Rating Tool, яка надає можливість здійснити інтегральну оцінку ефективності, починаючи із стадії підготовки програмних документів та закінчуючи контрольними процедурами оцінки досягнутих результатів. Світовий досвід свідчить, що в процесі реалізації програми оцінці підлягають три наступних критерії – соціально-економічний ефект, якість послуг та результативність управління.

З метою удосконалення положень до проведення оцінки ефективності державних цільових програм слід забезпечити:

1) включення в плани і детальні плани-графіки реалізації державних програм заходів, передбачених Стратегією сталого розвитку «Україна-2020» та іншими стратегічними документами розвитку держави;

2) розробити єдині форми і порядок формування звітності за державними програмами;

3) сформуванню аналітичну базу визначення рейтингу державних цільових програм за градацією рівня якості їх формування та ефективності реалізації, а також проведення аудиту державних програм, що мають високий рейтинг якості не рідше одного разу на три роки, середній – одного разу в два роки роки, низький – щорічно;

4) заслуховувати підсумки аудиту розробки та формування цільових програм на засіданнях Кабінету Міністрів України з подальшими управлінськими діями за результатами його розгляду.

Висновки і пропозиції. Базовими критеріями здійснення оцінки видатків бюджету, які не входять до складу бюджетних програм є узгодженість планових заходів з цілями та завданнями, які відображені в прогнозних документах соціального та економічного розвитку; визначення рівня якості фінансово-економічного обґрунтування заходів, які мають реалізовуватись за рахунок коштів бюджету; повноти та достовірності інформації про обсяги, структуру та умови фінансування; визначення достовірності розрахованих індикативних значень показників соціальної та економічної результативності даних видатків; аналіз ступеню обґрунтованості виділення бюджетних асигнувань на реалізацію відповідних заходів та визначення цільових суспільних груп, на які вони спрямовуються з урахуванням принципів адресності надання послуг та субсидіарності. За умов застосування проектного фінансування, оцінка ефективності видатків бюджету має здійснюватись з урахуванням виокремлення категорій ефективності, в тому числі економічної та соціальної.

Список літератури:

1. Бюджетний кодекс України: станом на 28 січ. 2015 р. : відповідає офіц. тексту. – Харків: Право, 2015. – 190 с.
2. Гатаулліна Е.І. Державна фінансова політика в умовах трансформації економіки : 08.00.08 / Гатаулліна Ельміра Іреківна. – Київ, 2016. – 205 с.
3. Гатаулліна Е.І. Бюджетна політика економічного розвитку / Е.І. Гатаулліна // Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. – 2015. – № 27/2. – С. 129–136.
4. Луніна І.О. Проблеми й перспективи розвитку системи державних фінансів в Україні / І.О. Луніна // Фінанси України. – 2010. – № 2. – С. 3–12.
5. Чугунов І.Я. Бюджетна політика економічного розвитку / А.В. Павелко, І.Я. Чугунов // Вісник КНТЕУ. – 2015. – № 2(100). – С. 64–73.

Гатауллина Э.И.

Винницкий торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

ЭФФЕКТИВНОСТЬ БЮДЖЕТНЫХ РАСХОДОВ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ФИНАНСОВ

Аннотация

Повышение эффективности расходов бюджетов в системе государственных финансов необходимо рассматривать как важную часть реформирования бюджетного процесса, требует разработки соответствующих мероприятий по оптимизации расходной части. Вопросы обеспечения эффективности использования средств бюджета на всех стадиях бюджетного процесса все более весомое значение приобретают в контексте необходимости реализации установленных задач социально-экономического развития, бюджетной политики, программных документов по поддержке соответствующих сфер экономики в существующих условиях ограниченности финансовых ресурсов и постоянно растущих потребностей по расходам экономики и общества.

Ключевые слова: государственные финансы, расходы, государство, бюджетная политика, налоговая нагрузка, бюджетная программа.

Gataullina E.I.

Vinnitsia Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics

EFFICIENCY OF BUDGETARY CHARGES AS INSTRUMENT OF INCREASE OF EFFECTIVENESS OF FUNCTIONING OF SYSTEM OF PUBLIC FINANCES

Summary

Improving the efficiency of budget expenditures in the system of public finances should be considered as an important part of the reformation of the budget process, requiring the development of appropriate measures to optimize the expenditure part. The issues of ensuring the effectiveness of the use of budget funds at all stages of the budget process become increasingly important in the context of the need to implement the established objectives of socio-economic development, budget policy, program documents to support the relevant spheres of the economy in the current conditions of limited financial resources and the ever-increasing requirements for the cost of the economy and society.

Keywords: public finances, expenditures, state, fiscal policy, tax burden, budget program.